

בעזהשי"ת

גלי מסכתא

הוכן ע"י ת"ח א' מיקירי ירושלים והופץ על ידי כולל עיון הדף
עיקר כללי מסקנת הסוגיות [ומקורות]

מיועד לאלו שלמדו הסוגיא לתועלת חזרה מקוצרת ושינון

מסכת ברכות

כללים לשימוש

[] = מקור או טעם הדבר
() = הוספת פרט או תוספת ביאור
להל' = להלכה (כמובן לא למעשה)
מדאו' = מדאורייתא
לרש"י = שיטת רש"י כשתוס' חולקין - עי' בספר סיכומי גפ"ת את שיטת תוס' (וגם לעיקרי החידושים שבתוס')

בפעם הראשונה כדאי לדקדק מאד בדברי הסיכום כדי לתפוס מלא המובן לאור מה שלמדת בפנים הגמרא, ואח"כ לחזור בקלות הרבה פעמים שיהיו מיוחדים בפיך.

נא להכניס השמטות החשובות בעיניך
נא להעיר הערות

©

כל הזכויות שמורות
תש"ס

כתובת להערות :

גפ"ת, רח' חזון איש 36

פעיה"ק ירושלים תובכ"א

טל : 571-2016 (02)

מסכת ברכות

פ"א מאימתי

גמ' ב. - ג.

ק"ש של ערבית [ובשכבך]:
ר"א לל"ק, ת"ק לל"ב, ור' יהושע בברייתא - מהערב שמש (צאת הכוכבים)
ר"א - עד שלישי הלילה [התחלת שכיבה]
ברייתא - עד שעה שעני גומר סעודתו [רש"י - תחלת זמן שכיבה]
חכמים - עד חצות [סייג]
ר"ג, שמואל להל' - עד עמוד השחר
ר"ע ח: - עד נץ החמה
ר"א בברייתא - משקדש היום (לרש"י - ביה"ש)
ר"מ - משבנ"א נכנסין לסעודה ע"ש (לרש"י - מאוחר מצה"כ); סמוך לצה"כ
ברייתא, ר' חנינא - משעני נכנס לאכול (מאוחר מצה"כ)
ר' אחאי - משרוב בנ"א נכנסים להסב (רש"י - בחולאבשבת)
ר"י כו. - מפלג המנחה

{ ג' משמרות, על כ"א הקב"ה שואג }

רש"י ב.

לרש"י - יוצא בפ' ראשונה על מטתו - אבל בביהכ"נ רק כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה
הקטר חלבים לכתחלה עד עמוד השחר

גמ' ג. - ה:

אין נכנסין לחורבה משום שיחשדוהו בזנות (בא' או בפריצי) ומשום מפולת (בנפלה לפני זמן) ומשום
מזיקין (בא' או במקום שרגילין)

הלילה ד' משמרות לרבי, ג' לר' נתן

רק אומרים דב"ת של המת בפניו [רש"י - לועג לרש] - ומח' במילי דעלמא

{ דוד - חצות לילה אקום, חסיד אני; משה - כחצות; שמא יגרום החטא }

ר' יוחנן - צריך לסמוך גאולה לתפלת ערבית [גאולה נמי בליל ט"ו, היקש לק"ש דשחרית סמוך
לתפלה]

ר' יהושע ב"ל - ק"ש אחר ערבית [גאולה מעלייתא יום ט"ו, היקש לק"ש דשחרית סמוך למטתו]

{ תהלה לדוד כל יום; מיכאל באחת גבריאל בשתים }

ר' יהושע ב"ל - ק"ש על המטה [בלבבכם וכו'] ודומין

ר"נ - אבל לא ת"ח, אביי - ת"ח יאמר בידך אפקיד וגו'

{ כנגד יצה"ר - ירגיז יצ"ט ללחום, תורה, ק"ש, יזכור לו יום המיתה; יסורין למי שאפשר ואינו עוסק
בתורה; הקב"ה נתן תורה ושמח;

יסורין - יפשפש במעשיו ותשובה, תולה בביטול תורה, יסורין של אהבה (רש"י - להרבות שכר עוה"ב);
יסורין של אהבה - בלי ביטול תורה, תפלה, ר' יוחנן - אפי' יש שניהם, נגעים בבבל [לרש"י - אין שילוח],
נגעים בצנעא, בנים ומתו; יסורין ממרקין;

תורה, א"י, עוה"ב נתנן ע"י יסורין;

אשרי הגבר וכו' ומתורתך תלמדנו - יתלה יסורין בביטול תורה, יסורין של אהבה כשיכול ללמוד,
לומדים מן התורה שיסורין ממרקין, תורה נתנה ביסורים; לא הן ולא שרין;

ר' אלעזר ור' יוחנן בכו על שופרא דבלי בעפרא; בתר גנבא גנוב וטעמא טעים }

רש"י ד. - ה:

כרתי ופלתי - לרש"י - אורים ותומים

סמיכת גאולה לתפלה - ה' צורי וגואלי - יענך, אף המלך הפליג

לרש"י - אין לאדם חשוב אלא יסורין של אהבה

גמ' ה: - ח:

לא יעשה מלאכה (לרש"י - או ילמוד) עד שיתפלל

בתפלה לא יהא חוצץ בינו לקיר

ימתין לחבירו שיגמור תפלתו לפני שיצא

{ מזיקין ליד אדם; עוסקים בתורה שכינה עמהם }

תפלה נשמעת בבית הכנסת ו"ג עם הציבור [תפלה במקום רנה]

תפילין של הקב"ה - א) כי מי גוי גדול ומי גוי גדול, ב) אשריך ישראל ומי כעמך ישראל, ג) או הנסה אלקים, ד) ולתתך עליון

לביהכ"נ בפסיעה גסה מותר, לדבר הלכה/מצוה בשבת מותר

המתפלל אחורי ביהכ"נ צריך להחזיר פניו לביהכ"נ

{ הקב"ה משאיל במי שלא בא יום א', כועס כשאין עשרה; הקובע מקום לתפלתו; אגרא ד...; כרום זלות לבנ"א; שכר המשמח חתן; יר"ש זה כל האדם; הקב"ה מתפלל; ישמעאל בני ברכני; אין מרצין בשעת כעסו; זעמו רגע; משה בקש שתשרה שכינה על ישראל, ולא גוים, צדיק ורע לו; ר"מ - וחנותי אע"פ שאינו הגון; אברהם קראו אדון, לאה הודה; אין מרצין בשעת כעסו; שְׁמָא גְרִים - ראובן, רות; קשה תרבות רעה בביתו; מותר להתגרות ברשעים: במילי דשמיא, רק כשאין השעה משחקת לו, בצדיק גמור; גדולה שמושה מלמודה, עת רצון כשהציבור מתפללין; תפלה בציבור, בביהכ"נ; לעת מצא - אשה, תורה, מיתה, קבורה, בית הכסא; אין להקב"ה אלא ד"א של הלכה; ידור במקום רבו דכייף ל'י; שמו"ת; הזהרו בזקן ששכח תלמודו; אל תחתך בשר ע"ג היד }

צריך להכנס שיעור ב' פתחים לביהכ"נ (לרש"י - רוחב ח' טפחים) ואח"כ יתפלל

לא יניח ס"ת פתוח ויצא, חוץ: בין גברא לגברא, ספק בבין פסוקא לפסוקא, מחזיר פניו ללמוד

ישלים פרשיותיו עם הציבור שמו"ת ולא יקדים ולא יאחר

מותר לעבור אחורי ביהכ"נ בשעת התפלה כשיש פתח אחר, ביהכ"נ אחר, נושא משא, רץ, מנח תפילין

רש"י ו: - ח:

איסור תפלה אחורי ביהכ"נ: לגי' רש"י שלנו - בביהכ"נ פניהם למזרח והוא בצד מערב ופניו למערב

"עטרות ודיבון" - לרש"י - יאמר ג"פ בל' עברי

גמ' ח: - י:

רשב"י - זמן ק"ש עד עלות, ק"ש של שחרית אחר עלות

רשב"י בשם ר"ע (להל' בשעת הדחק) - זמן ק"ש דערבית עד נץ [דיש ששוכבים] ק"ש של שחרית אחר נץ

ראב"ע - פסח עד חצות [ג"ש הלילה הזה, (ר"א - מועד צאתך מארץ מצרים לשריפה), עד חפזון דמצרים]

ר"ע - עד עלות [עד שעת חפזון דישראל, ר' יהושע - מועד צאתך לאכילה]

{ דבר נא - שלא יאמר אותו צדיק ברכוש גדול לא קיים, השאילום בע"כ, וינצלו; אָקְיָה אשר אָקְיָה }

זמן ק"ש שחרית משיכיר:

ת"ק - בין תכלת ללבן (לרש"י - שלא נצבע יפה)

ר"א - בין תכלת לכרתי, ר"מ - בין זאב לכלב, ר"ע - בין חמור לערוד

אחרים - חבירו בריחוק ד"א, אביי - כותיקין סמוך לנץ

עד: ר"א - נץ, ר' יהושע (להל') - ג' שעות

{ סמיכת גאולה לתפלה (לר' אלעזר ה' שפתי תפתח רק במנחה, לרב אשי כתפלה אריכתא), יהיו לרצון; יתמו חטאים ולא חוטאים }

ברכי נפשי: שירה בה' עולמים - במעי אמו, יצא לאויר והסתכל בכוכבים, ינק, מפלתן של רשעים, יום המיתה;

כנגד הקב"ה ונשמה - מלא הכל, רואה ואינו נראה, זן הכל, טהור, יושב בחדרי חדרים; אין צייר כאלקינו, אין לבלותך; ישעי' - בהדי כבשי דרחמנא למה לך, חזקיהו - אפי' חרב על צוארו אל ימנע מן הרחמים, ו' דברים עשה חזקיהו - על ג' הודו לו; שונמית {

תפלה במקום נמוך, בכיוון רגלים, לפני אכילה [לא תאכלו על הדם, אכילה הוי גאוה]

מברך ברכות ק"ש אחר זמן ק"ש

גדול ק"ש בזמנו מעוסק בתורה

רש"י ט. - ט:

לא יאמר השכיבנו - רש"י - לרשב"י קודם עלות השחר

ייראוך עם שמש - רש"י ט: - ק"ש, רש"י כט: - ברכת יוצר

גמ' יא. - יב.

ב"ש - בשכבך - על צדו, בקומך - בעמידה

ב"ה - ובלכתך בדרך - כדרכו (ולא יעשה כב"ש כשהגיע לק"ש)

ובלכתך - עוסק במצוה דאית ביה טרדא (כונס בתולה) פטור מן המצוה

עשה כב"ש: רב יחזקאל - עשה, רב יוסף - לא כלום, רנב"י - חייב מיתה

מקום שאמרו לקצר (לרש"י השכיבנו) אינו רשאי להאריך

מזכירין מדת יום בלילה ולילה ביום; מח' אם אהבה רבה או אהבת עולם; נפטר ברכת התורה באהבה רבה

מח' אם צריך לברך ברכת התורה למדרשי המקראות, למשנה, לתלמוד

ר"ל - ברכות ק"ש אינן מעכבות זא"ז, ואולי רק הסדר לא מעכבת

בגבולין בטלו קביעת י' הדברות בק"ש [מינין]

רש"י יב.

ברכת יוצר אור לא יצא לפני זמן ק"ש

גמ' יב. - יג.

התחיל ברכה על דעת שהכל, וגמר בפה"ג על יין יצא

על דעת בפה"ג וגמר שהכל על שכר - ספק

על דעת יוצר אור... הכל כפי הגמר [מסיים בברוך לרב יצא, פתח על דעת להזכיר מדת יום ולילה]

אמת ויציב, אמת ואמונה [להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות]

כורע בברוך וזוקף בנחת בשם [ה' זוקף כפופים]

רב אלעזר - הקל הקדוש בעשי"ת יצא [ויגבה וכו' והקל הקדוש נקדש בצדקה]

רב יוסף - לכתחלה הקל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט

רב, רבה (להל') - המלך הקדוש, המשפט

{ יבקש על חבירו, יחלה על ת"ח, מתבייש מעבירה מוחלין לו; בקשו לקבוע פ' בלק בק"ש }

קבעו פ' ציצית דיש בה מצות ציצית, יצי"מ, עול מצות, דעת מינים, הרהור עבירה, הרהור ע"ז

פ' ציצית - ראב"ע - בלילות, חכמים - לימות המשיח (דעדיין טפל) [כל ימי חיך]

{ צרות אחרונות משכחות הראשונות; אברהם אב לכל העולם, שרה לכל העולם }

"אברם" עובר בעשהבלאו; מותר לקרות לשרה "שרי"

פ"ב היה קורא

גמ' יג. - יג.:

אפי' למ"ד מצות א"צ כוונה (רש"י - לצאת ידי מצוה) אבל בעי כוונה לקרות
ק"ש - לרבי ככתבה [והיו - בהוייתן], לרבנן בכל לשון [שמע]
לרבי צריך להשמיע לאזנו [שמע] ורבנן חולקין
לא יקרא למפרע [לרבנן, ר"א - והיו; רבי - הדברים]
שאיילה אם כל התורה נאמרה בכל לשון (לרש"י - קריאת התורה)
כוונת ק"ש: ר"א - לרש"י - עד על לבבך, רב יהודה - עד על לבבך יעמוד במקום אחד
ר"ע, ר"י, ר' זוטרא, ר' יוחנן להל' - כל הפרשה [מצוך היום על לבבך]
לר' יוחנן - ובעמידה במקום אחד
ר' יאשי' - פ' שנייה בעי כוונה ג"כ (כת"ק דר"י) אבל לא קריאה [על לבבכם]
ר"מ - רק פסוק שמע
יאריך באחד בד' ולא יחטוף בח'
רבי קרא פסוק ראשון ^ הזכרת יצי"מ ומח' אם חזר וגמרה אחר זמן ק"ש
רב, ר"נ, רבה - פסוק ראשון ואח"כ ישן, יצא
לא יקרא ק"ש על צדו [רש"י - דרך גאוה] חוץ מבעל בשר

גמ' יד. - יד.:

ר"מ - בין הפרקים שואל ומשיב שלום מפני הכבוד (אבל לא ישכים לפתחו)
באמצע שואל ומשיב מפני היראה
ר"י - בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב לכל
באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד
תד"ב ר' חייא - יכול להפסיק מפני הכבוד בהלל ומגילה
רבה - רק בין פרק לפרק, ובחצי הלל אפי' באמצע פרק
טעימה מותרת בתענית עד שיעור רביעית וא"צ ברכה
לא ישכים לפתחו לתת שלום ולא יעשה חפציו קודם שיתפלל
בין ויאמר לאמת ויציב הוי בין הפרקים
ור"י (להל') חולק [וה' אלקים אמת] - לר' יוחנן חוזר ואומר אמת, ורבה חולק
רב - בלילה לא יתחיל פרשת ויאמר (אלא מודים וכו') שהוצאתנו מארץ מצרים וכו'),
ואם התחיל (רב שמואל ב"י - ואמרת אליהם, למערבא - ועשו להם ציצית) גומר

גמ' יד. - טז.

שמע לפני והא"ש [קעומ"ש לפני עול מצות, ללמוד ולעשות]
ואח"כ ויאמר [ציצית רק ביום, רק לעשות]
ב' חופרים קבר - כ"א מניח חבירו ומקיים ק"ש תפילין ותפלה
יניח תפילין לפני ק"ש [עדות שקר, גמר מצוה, עומ"ש שלמה] אא"כ הגיע זמן ק"ש
מהדרין אמים לתפלה פרסה לפניו, פחות ממיל לאתוריו אבל לא לק"ש [פן יעבור הזמן]
ק"ש - ר' יוסי ורבי יג. - בעי להשמיע לאזנו [שמע],
(רב יוסף - אבל בשאר מצות (לרש"י - ברכות) יצא)
ות"ק (ר"י) חולק [שמע - בכל לשון]
לר"מ אפי' לכתחלה א"צ [על לבבך - עיקר הכוונה]
לראב"ע ולר"י (להל') לכתחלה צריך וכן בברהמ"ז, ברכת תרומה, מגילה

לא דקדק - לר' יוסי (להל') יצא, לר"י לא יצא
ריוח בין הדבקים [ולמדתם - שיהא למודך תם]
{ שאול מכניס ומוציא כְּחָם; מדקדק בק"ש מצננין גיהנם; אהלים (בהמ"ד) מעלין לכף זכות }
ספק איפה טעה - יחזור לראש הפרק אא"כ סרכיה נקט
פועלים קורין ק"ש בראש אילן - ובפרק ראשון צריכין להפסיק מלאכתן
ותפלה רק בענפים מרובים אבל בעה"ב יורד [רש"י - פחד - ותפלה רחמי היא ובעי כוונה]
פועלין שעושין בשכרן מלבד סעודתן (חייבים בק"ש וברכותיה) מתפללין הביננו לכו"ע וכוללין ובנה
ירושלים בברכת הארץ, ולגי' רש"י פטורין מברכה ראשונה, חוץ מבעה"ב מיסב עמהן

רש"י טו:

הגיע לחינוך מצות (למגילה) - בן ט', י'
לא הגיע לחינוך - משמעות שיטת רש"י - לר"י בדעבד יכול להוציא מגילה

גמ' טז: - יז:

לר"ג אנינות לילה ראשונה דרבנן ובמקום אסטניס לא גזרו רחיצה
אין ניהום אבלים על עבדו (חוץ מכשר) אלא המקום ימלא חסרונך, ואין מספידין (אלא כשר לר' יוסי),
ואינו קוראו אבא פלוני (חוץ מחשיבי)
{ אין אבות אלא ג' ואמהות ד'; תפילות של בתר צלותיה; אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה
נ"ר ליוצרו וכו'; מרגלא בפומיה...; תכלית חכמה תשובה ומעש"ט וכו'; העוה"ב צדיקים
יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה;
נשים זכייין באקרויי בנייהו ובאתנויי גברייהו ונטרין עד דאתו;
כשמפטרי מביהמ"ד...; כל העולם ניזונין בשביל חנניא בני }
בק"ש רשב"ג חייש ליוהרא [אנן סהדי דחתן לא מצי לכוון] ולא במלאכת ט' באב [כמה בטלני יש]
בק"ש רבנן לא חיישי ליוהרא [כולם קורין] משא"כ בט' באב [כולם עובדים]

רש"י יז:

קיום מצוה ע"מ שיכבד אותו מותר, לימוד לא לקיים אלא לקנתר אסור

פ"ג מי שמתו

גמ' יז: - כ.

מתו לפניו, לרב אשי - או מוטל עליו לקוברו, (וכן שומר יחיד) פטור ממצות [לרש"י - טירדא דמצוה],
בשבת חייב חוץ מתשמיש לת"ק דרשב"ג
רש"י - מי שכבר נשא המטה - חייב בק"ש ותפילין ופטור מתפלה [דרבנן, לרבותיו דרש"י - דיש עוד שהות]
לועג לרש תוך ד' אמות
לבן עזאי שומרים בספינה מניחין מת בזוית זו ומתפללין בזוית אחרת [לא חיישינן לעכברים]
מותר לשבת ע"ג שק עם עצמות, ס"ת מפני יראת הלסטים
אינו מלוה המת עובר משום לועג לרש
{ צדיקים במיתתן נקראין חיים [בן איש חי] ורשעים בחייהן קרויין מתים [חלל רשע] }
ר' חייא - מתים יודעים דברי חיים, ור' יונתן חולק - אבל יתכן שא' שמת אח"כ יגיד להם, או ישמע
הכרות מלאך, ומח' לר' יצחק אם לא יודעים או יודעים ולא איכפת להן

{ הקב"ה תובע יקריה דת"ח, המספר אחר מטתן של ת"ח נופל בגיהנום, אל תהרהר אחר ת"ח דודאי עשה תשובה, מגדים המזלזל בחכמים ובתקנתן והמגיס דעתו כלפי מעלה, והמת בנדויו סוקלים ארונו }

אין מוציאים המת סמוך לזמן ק"ש, חוץ מאדם חשוב
נשמטין אחד אחד מהספד שהמת שם לקרות ק"ש
בין קבורה לשורה יתחילו לקרות אם אפשר להו לגמור אפי' פסוק א'
החיצוניים בשורה, לר"י הבאין מחמת עצמן ולא האבל - חייבין בק"ש
אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'
חוץ: מגזירה דרבנן - בית הפרס במקום כבוד אב"ל, ע"ג ארונות לראות מלכים (רובן חלל טפח), ממונא
[והתעלמת], טומאה למת מצוה [ולאחותו], כבוד הבריות בשב ואל תעשה
{ ראשונים (רב יהודה) אתרחיש להו ניסא דמסרי נפשייהו אקדושת השם (רב אדא ב"א);
רב גידל ישב אשערי טבילה - כאווזים, וכן ר' יוחנן - מזרע יוסף }

רש"י יז: - כ.

משמעות שיטת רש"י דמתו לפניו רשאי לברך המוציא
לא תסור דאו' הוא אלא רבנן אחליה ליקרייהו לעבור על דבריהם בדאיכא כבוד הבריות
אין עשה דטומאה לקרובים דוחה עשה של פסח / מילה דיש בו כרת
לרש"י - אין לאו דלא יטמא במת מצוה
זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים - לרש"י - רך ובטלה תורת יד

גמ' כ: - כא:

נשים ועבדים וקטן שהגיע לחינוך חייבים בתפלה [רחמי ניהו] ומזוזה [אין זמן גרמא]
וברמה"ז (ספק אי נשים דאו' או דרבנן [לרש"י - אשר נתן - ואינן בחלוקה]) וקידוש [אביי -
מדרבנן, רבא - ישנו בשמירה ישנו בזכירה]
בדיעבד בן ואשה מוציאים ברהמ"ז להאוכל שיעור דרבנן
{ וכי לא אשא פנים לישראל שמדקדקים עד כזית וכביצה }
בעל קרי מהרהר פ' ק"ש [בעי טבילה כסיני (לרש"י - סמיכות והודעתם ליום וכו' בחורב)], אבל לא ברכותיה
ולא תפלה [רק מדרבנן, ל"ג - ואין מלכות שמים], מברך ברהמ"ז ולא לפניו, ולר"י מברך
רבינא - הרהור כדיבור, רב חסדא - לאו כדיבור
ר' יוחנן (איתותב) - ברכת התורה לאחריה, וברהמ"ז לפניו דאו' [ק"ו זמ"ז]
רב יהודה אמר שמואל - ק"ש מדרבנן [ובשכבך ובקומך בדב"ת כתיב],
יצי"מ (אמת ויציב) מדאו'
ר' אלעזר - ק"ש מדאו', ספק התפלל - אינו חוזר
ר' יוחנן - ספק תפלה - יתפלל [לואי שיתפלל כל היום]
שמואל - נזכר שהתפלל, פוסק באמצע; חוזר ומתפלל עם ציבור אם יכול לחדש
במזכיר של חול בשבת - יגמור הברכה [גברא בר חיובא]
מצא צבור מתפללין, רק יתפלל אם יגמור לפני -
רב הונא - מודים [יאמר קדושה בעצמו]
ר' יהושע ב"ל - קדושה [רק במנין [ונקדשתי בתוך בני] (מתוך העדה הזאת)]
לתלמידי ר' יוחנן מפסיקין בשמו"ע ליהא שמיה רבא

רש"י כ. - כא.

לרש"י - קטן שהגיע לחינוך פטור מק"ש [אין אביו מצוי אז]

לרש"י - נשים חייבות ממ"ע דרבנן שהזמן גרמא
רש"י בשם בה"ג - להל' ספק התפלל חוזר, כבר התפלל - לא יתפלל עוד פעם

גמ' כא: - כב:

לר"י בעל קרי מברך ברכות ק"ש ונהנין [הו"א - היקש דברי תורה לסיני לא לענין קרי, ברכות כהלכות דרך ארץ], לר"מ מהרהר

ברייתא - ת"ק - בעל קרי אסור בכה"ת - לר"ע לא יכנס למדרש ולבית מדרש כל עיקר
ר' יוסי - מותר במשניות השגורות בפיו
ר' יונתן בן יוסף ור' אלעאי בשם רב ור"מ - אף מותר להציע (רש"י - טעמים) משנה
ר' נתן בן אבישלום - אף מציע גמרא בלי אזכרות
ר"י - מותר בהלכות דרך ארץ
ר"י בן בתירא, מנהג - אין דב"ת מקבלים טומאה [דברי כאש]

תקנת ט' קבין לבריא לאונסו (לאביי - עזרא, לרבא - תק"ח) - בנתינה ולא בטבילה,
ר' ינאי - המחמיר במ' סאה מאריכין ימיו

חולה לאונסו	חולה המרגיל
ט' קבין	מ' סאה
פטור	ט' קבין
פטור	מ' סאה
מח' אם ט' אף ללמד או מ'	לעצמו ט' ללמד מ'

ר"י - מ' סאה מ"מ - מח' אי אף בכלים או דוקא בקרקע אלא דשאובין מותר

רש"י כב:

לאפוקי אחרים ידי חובתן = ללמד

להל' אף לאחרים (ללמד) בט' קבין; כריב"ב דפטור

גמ' כב: - כג:

נוכר בתפלה שהוא קרי - יקצר כל ברכה

בתורה - ת"ק - מגמגם (רש"י - במרוצה), ר"מ - לא יותר מג' פסוקים

תפלה בצואה לצדדין מותר רק כשלא אפשר

מצא צואה במקום תפלתו -

רבה - תפלתו תפלה, רבא - תפלתו תועבה

מח' רב חסדא ורב המנונא בהשתנה באמצע תפלה אם צריך לחזור לראש
[אי גברא נחשב דחוי מתחלתו]

יכול לשהות עצמו עד פרסה - לא יתפלל [הכוון] ובדיעבד תפלתו תפלה

לפנות - יחלוץ תפילין ד"א רחוק מבית הכסא קבוע

ב"ש - יניחם בחלון סמוך לרה"ר, ב"ה - אוחזין בידו, ר"ע - בבגדו ובידו

להל' - גוללן ואוחז בימינו כנגד הלב

להשתין - רבינא - מותר בתפילין בראשו בקבוע,

רב אדא בר מתנא ורבא - אסור [שמא יפנה לפיח]

חליצת תפילין בלילה - בכיס שחללו טפח [רש"י - אהל - להפסיק מקרקע]

אביי - באינו כלי שלהן א"צ טפח

לא יכנס לבה"כ בספרא דאגדתא

לא יתפלל כשיש תפילין, ס"ת, סכין, מעות, קערה, ככר בידו

מגלה לאחריו טפח, ובאיש טפחיים לפניו

גמ' כג: - כד:

לסעודת קבע - יפנה תחלה, ר' יצחק - חולץ תפיליו, ר' חייא - מניח על שלחן וחוזר ויניחם לברכה

הזמין וצר תפילין בסודר (לאביי - הזמנה בלבד) לא יצור בו מעות (רש"י - אפי' בב' קשרים)

הנחת תפילין תחת מראשותיו מותר אבל לא עם אשתו א"כ גבוה או נמוך ממנו ג"ט

שמואל, רבא להל' - אפי' אשתו עמו [שמור טפי]

ויניחם בין כר לכסת שלא כנגד ראשו, אספסל מכוסה בסודר

ק"ש במטה עם אשתו מותר בהחזרת פניו, ויש תנא שאוסר

עם אחר - רב יוסף - אסור חוץ מבני ביתו הקטנים (עד בני ביאה, שערות)

שמואל - מותר

עגבות (רש"י - דנגעי אהדדי) אינו ערוה; ר"פ - זקן תחתון שלו אינו ערוה

טפח מגולה, שוק, קול, שער באשה = ערוה

איסור תליית תפילין מרצועה, אב"א - אף מקציצה, אבל בכיס מותר

בתפלה - לא יתעטף תליתו, לא ישמיע קולו, מכסה פיהוק *yawn* בידו,

לא יגהק *bump/stretch* ויפהק לרצונו, לא יתעטש מלמטה, מבליע רוק בטליתו

מותר להשמיע קול ביחיד לאפשר כוונה

מרחיק ד"א לעיטוש עד שיכלה הריח, "רבש"ע... באמצע תפלה וממשיך ממקום שפסק

גמ' כד: - כה.

יש ת"ק דרואה לבו את הערוה מותר, אבל לא ראשו וצריך לחצוץ בצוארו

רב הונא א"ר יוחנן - מניח ידיו על פיו במבואות מטונפות וקורא ק"ש במהלך (אבל בעומד אסור

בהרהור), ורב חסדא חולק

הפסק במבואות המטונפות כדי לגמור כולה - חוזר לראש

כיסוי למטה ממתניו מתיר לק"ש, אבל לתפלה עד שיכסה לבו

שכח ונכנס לבית הכסא בתפילין מניח ידו עליהן עד שיגמור עמוד ראשון

ק"ש בצואה על בשרו, ידו בבה"כ - לרב הונא (ר"ף להל') מותר [הנשמה תהלל קה],

לרב חסדא (ר"ח להל') אסור [כל עצמותי]

יומא ל. - לכו"ע - ר"פ - צואה במקומה דנראית רק בישיבה אסור [במקומה נפיש זוהמא]

ק"ש בריח רע שיש לו עיקר - רב הונא - ד"א מן העיקר (רש"י - ואינו רואהו)

רב חסדא - ד"א ממקום שפסק הריח

אין לו עיקר - מותר בשל אחרים לדב"ת, אבל לא בדידיה ולא לק"ש

ק"ש ותפלה ברואה צואה אסור א"כ גבוה או נמוך י' טפחים

רבא להל' - צואת כלבים וחזירים רק בשיש בהן עורות לעיבוד

ק"ש בצואה עוברת או פי חזיר -

אביי - א"צ להפסיק [מהלך לא קבוע], ורבא חולק [והיה מחניך קדוש]

ספק צואה אסורה, לל"ב באשפה אבל בבית מותרת

ספק מי רגלים מותרת אפי' באשפה [לא גזרו רבנן בספק ומדאו' א"צ וכסית למי רגלים]

ודאי מי רגלים אסור במטפיחים, לגניבא - כל זמן שרישומן ניכר

לת"ק טופח להטפוח, ור' יוסי מחמיר

צואה אסור עד שזורקה לגולה ונפרכת, לרב יהודה אמר רב עד שקרמו פניה וי"א עד שיש סדקים

גמ' כה: - כו.

אין לבו רואה הערוה במכוסה במים עכורין

הל' - עקבו רואה את הערוה מותר, נוגע אסור (ב' דעות אם מח' אביי ורבא בנוגע או ברואה)

ק"ש - צואה בעששית מותר [כיסוי], ערוה בעששית אסור [ולא יראה כן]

מכסים צואה ברוק עבה, סנדלו ע"ג הגומא, ספק בדבוקה בסנדלו

ערות עכו"ם אסור [וערות אביהם לא ראו]

מים סרוחים (רש"י - מרובים) בעי ד"א ריחוק - וכן גרף ועביט אפי' נקיים

מי רגלים (רש"י - מועטין) יטיל מים - ת"ק - כ"ש, ר' זכאי - רביעית

לר"נ - בקדמו המים לכו"ע כ"ש [רש"י - ראשון ראשון בטל ואפי' רבים והולכין]

לרב יוסף - בקדמו המי רגלים לכו"ע רביעית

רשב"ג - בעי מיטה מפסקת או ד"א

ר"ש בן אלעזר - אסור בכל הבית [כד"א] א"כ מניח תחת המטה [רש"י - כטמונין בארץ] פחות מג"ט,

וספק בד' עד ט' טפחים

לתשמיש - ס"ת ותפילין בעי כלי בתוך כלי שאינן כליין, טלית ע"ג ארגז,

ר' יהושע ב"ל - לס"ת מחיצה י"ט כשאין בית אחרת

מתפלל כנגד (רש"י - בריחוק ד"א) בה"כ חדתי שהזמינו לכו"ע

בה"כ דפרסאי (רש"י - רעי מתגלגל ונופל לגומא) כסתומין

טבילת עזרא אף לפולטת שכבת זרע

ת"ק - טבילת עזרא אף לטמא טומאת שבעה, ור"י חולק [רש"י כא: - רק טבילה המטהרת]

פ"ד תפלת השחר

גמ' כו. - כח:

שחרית - ת"ק - עד חצות, ר"י ולהל' - עד ד' שעות [תמיד רק עד ד' שעות] ועד בכלל
מכאן ואילך (תשלומין) יש שכר תפלה אבל לא בזמנה

שכח מנחה מתפלל ב' ערבית ואין בזה משום בטל קרבנו דרחמי היא

ביטל תפלה במזיד - לא יוכל לתקון

שכח מנחה שבת - יבדיל רק בערבית ראשונה

הבדיל בשנייה - רק השנייה עלתה לו [אסור להקדים תשלומין]

ר' יוסי בר' חנינא - תפלות אבות תקנום ואסמכניהו רבנן אקרבנות

ר' יהושע בן לוי - כנגד תמידין

מנחה: ת"ק - עד הערב

ר"י - עד פלג המנחה (10³/₄) [תמיד עד אז]

להל' - דעבד כמר, כמר

מנחה גדולה (רש"י - להקדים) - 6¹/₂, מנחה קטנה (רש"י - זמן תמיד) - 9¹/₂

לקיטת המן ג' שעות

קבל שבת - יכול להתפלל ערבית מבעו"י

אסור לעבור כנגד המתפללין אלא חוץ לד' אמות

רב יהודה אמר רב - לא יתפלל שוה לרבו, אחורי רבו [לרש"י - יהורא]
ר' ירמ' בר אבא - תלמיד חבר מתפלל אחורי רבו

יחיד שהתפלל ערבית שבת מבעו"י בטעות - יכול לעשות מלאכה ויחזור ויתפלל
אבל ציבור א"צ לחזור ולהתפלל
התפלל ערבית מבעו"י - יכול לקדש, להבדיל מבעו"י

ערבית - כל הלילה [אכרים ופדרים]

ר"ג, אביי להל' - חובה; ר' יהושע, רבא ורב להל', וכן הל' - רשות

{ העברת ר"ג ומינוי ראב"ע לנשיאות, אתוספו כמה ספסלי, עדיות בו ביום נשנית,
ר' יהושע מחל לר"ג בשביל כבוד אביו, לדרוש ר"ג ג' שבת וראב"ע א' }

בזה"ז גר עמוני מותר בקהל [סנחריב בלבל ומרובא פריש]

מוסף - ת"ק - כל היום - ר' יוחנן - והמאחר נקרא פושע; ר"י - עד ז' שעות ועד בכלל
ת"ק, ר' יוחנן להל' - מנחה קודם מוסף [תדיר, רש"י - שלא יקרא פושע גם עליה]
ר"י - מוסף קודם מנחה [מצוה עוברת]

טעימה אסורה לפני מוסף לרב הונא, מנחה לר' יהושע ב"ל, ואין הל' כמותם

אסור להקדים תפלתו לציבור בבית הכנסת

גמ' כח: - ל.

{ תפלת ר' נחוניא; כשחלה ר"א לימד אורחות חיים; כשחלה ריב"ז - בוכה, יש לפני ב' דרכים ואיני
יודע באיזו מוליכים אותי, יה"ר שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם }

שמו"ע כנגד אזכרות שבהבו לה', בק"ש, חוליות השדרה

ברכת המינים (שמואל הקטן תקנה) - קל הכבוד הרעים, אחד, חוליא קטנה

כריעה למצטער מספיק שנענע ראשו

ש"ץ שלא אמר ולמלשינים - מעלין אותו מש"ץ אא"כ התחיל וטעה באמצע

לאביי צדיק מעיקרו אינו נעשה רשע, ורבא חולק

{ ז' ברכות דשבת, ט' דר"ה, כ"ד דתענית כנגד מי }

ר"ג - שמו"ע כל יום

ר' יהושע - רב - מעין כל ברכה, שמואל - הביננו חוץ ממוצ"ש, מימות הגשמים

ר"ע - שגורה בפיו - שמו"ע, אם לא - כר' יהושע

לא הזכיר גבורות גשמים - מחזירין, הבדלה - אין מחזירין [יאמר על הכוס], טל ומטר - יאמר בשומע
תפלה, אח"כ - חוזר

יעלה ויבא - חוזר לרצה - עד שעקר רגליו -

לל"ק דרנב"י הרגיל בתחנונים אח"כ - חוזר לרצה אפי' אחר עקירת רגליו

ל"ב - לא רגיל בתחנונים, חוזר לראש אחר שים שלום

תפלתו קבע: כמשוי, בלי לשון תחנונים, בלי חידוש, בלי דמדומי חמה (למערבא - מנחה לא [שמא
תטרף השעה])

בסכנה - תפלה קצרה אפי' מהלך, בלי ג' ראשונות ואחרונות ובכיתו חוזר ומתפלל (משא"כ בהביננו)

רב חסדא - תפלת הדרך יה"ר ה' אלקי, אביי - ה' אלקינו וכו'

רב חסדא - מעומד, רב ששת - אפי' מהלך

תפלת הדרך עד פרסה (רש"י - אבל לא אחר שהלך פרסה, בה"ג - אבל לא כשהולך סה"כ פחות מפרסה)

רוכב אחמור - אם יכול ירד להתפלל

רבי, להל' - ישב במקומו [אין דעתו מיושבת (רש"י - מעכוּב הדרך)]

פונים לא"י... בית הכפרת, סומא - לאביו שבשמים

{ נמצאו כל ישראל מכוונין את לבם למקום אחד [לתלפיות - תל שכל פיות פונים בו] }
אבוא דשמואל ולוי כת"ק - יוצא לדרך מוקדם יתפלל [רש"י - קודם עמוד השחר], ואח"כ יקרא ק"ש
בזמנו [תפלה מעומד עדיף ממהלך]
רשב"א - ק"ש בזמנו ואח"כ תפלה [סמיכת גאו' לתפלה עדיף]
רב אשי - ק"ש ותפלה בזמנו מיושב, ושוב פעם בביתו אח"כ מעומד [רש"י - לכוין לבו]

גמ' ל. - ל.:

ראב"ע - לת"ק מוסף רק בציבור
ר"י, ר' חייא ב"ר ושמואל להל' - במקום שאין ציבור, יחיד מתפלל
חכמים, ר' ינאי - אפי' ביחיד
אם לא יכול לכוין דעתו לא יתפלל
שכח של ר"ח בציבור [רש"י - שיכול לשמוע מש"ץ, בה"ג - הש"ץ עצמו] אינו חוזר שיכול לאומרה ב...מנחה
שכח ר"ח בערבית אין מחזירין [אין קי' החודש], לאמימר חוץ מחודש חסר ורב אשי חולק
שיעור הפסק בין תפילות - בכדי שיכול ליישב דעתו לחנן

רש"י ל.:

התפלל אתה חונן במוסף בציבור אין מחזירין

פ"ה אין עומדין

גמ' ל. - לג.

רבי יהודה מתקשט בבגדיו לפני תפלה
מותר לקבדח טובא בתפילין [רש"י - עדות שאינו פורק עול]
{ וגילו ברעדה, שבירת כלי בהלולא; אסור שימלא שחוק בעוה"ז; יפטר מחבירו מתוך דבר הלכה; רק
ארץ שגזר עליה אדה"ר לישב נתישבה; כריעות והשתחויות דר"ע בתפלתו }
תפלה מתוך כובד ראש [רש"י - הכנעה] [עבדו את ה' ביראה], הלכה פסוקה, שמחה של מצוה [רש"י - כגון
דברי שבח ותנחומים]
יתפלל בבית שיש חלונות, ערב ובוקר וצהריים, שבח ואח"כ צרכיו
צרכיו בשומע תפלה, ואחר תפלתו אפי' כסדר וידוי של יו"כ
יכוין לבו, חיתוך שפתיו, לא יגביה קול, אסור בשכרות, אסור לישב בד"א של תפלה [תפלת חנה]
{ אגדתא דתפלת חנה, החושד חבירו צריך לפייסו ולברכו, שמואל הורה הלכה לפני עלי;
חנה ואליהו ומשה הטיחו דברים כלפי מעלה; ודי זהב, מה יעשה הבן שלא יחטא; לך רד מגדולתך,
משה - תלוי בי, תפסו משה להקב"ה - אין אני מניחך עד שתמחול ותסלח להם; ויחל משה וכו'; יסדר
שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל; גדולה תפלה ותענית; שערי דמעה לא ננעלו; משחרב ביהמ"ק נפסקה
חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים }
מתענה בשבת ישב תענית לתענית
כהן שהרג אסור בנשיאת כפים
תפלתו נענה: מאריך בתפלה ולא עיין בה, יעסוק בתורה, יחזור ויתפלל
{ תורה, מעש"ט, תפלה, ד"א צריכין חיזוק; הקב"ה לכנסת ישראל - כל הכוכבים בראתי בשבילך ואת
אמרת עזבתני ושכחתי?, גם אלה (עגל) תשכחנה ואנכי (סיני) לא אשכחך; חסידים הראשונים תורתם
משתמרת ומלאכתן מתברכת }

ישהה שעה קודם ואחר תפלתו [אשרי יושבי ביתך, ישבו ישרים]
בשמו"ע אין משיבין למלכי ישראל; למלכי עכו"ם - אם אפשר יקצר ואל"ה מפסיק
אין מפסיקים לנחש; אבל יפסיק לעקרב, שור
{ אין ערוד ממית אלא החטא, אוי לו לערוד שפגע בו ר"ח בן דוסא }

רש"י לב:

יתפלל שדמעות תתקבל לפניו ית'
עיון תפלה - מצפה למילוי בקשתו לפי שהאריך (רש"י), כיוון (רש"י נה).

גמ' לג. - לד:

גבורות גשמים בתחית המתים [שקולה כתחה"מ]
הבדלה - ת"ק - בחונן הדעת [היא חכמה, בברכת חול שהיא חול]
ר"ע - ברכה רביעית בפנ"ע
ר"א - בהודאה [כקידוש] (ר' יוחנן - להל' (מטינאנראין\לכו"ע) ביו"ט יום א')
{ גדולה דעה, גדול מקדש, גדולה נקמה במילתה }
ר' יוחנן - מבדיל בתפלה, יבדיל בכוס (וי"ג - א"צ) [הענו קבעוה בתפלה והם אמרו]
וכן הל' [כקידוש]
תני ר' אחא אריכא - הבדלה אַן בתפלה אַן בכוס
רנב"י - המבדיל על הכוס, אח"כ יבדיל גם בתפלה [כ"ש דעיקר תקנת הבדלה בתפלה]
טעה בזו ובזו חוזר לראש (רש"י - לתפלה ולכוס)
רב ושמואל התקינו ותודיענו
משתקין: על קן ציפור יגיעו רחמיך [מטיל קנאה במעשה בראשית, מידותיו ית' גזרות],
על טוב יזכר שמך [מברך על הרעה], "מודים מודים",
לרש"י: פסוק של שמע ב"פ [כב' רשויות], תיבת שמע ב"פ מגונה [רש"י - כמתלוצץ]
{ סיימתניהו לכולהו שבחי דמרך; הכל בידי שמים חוץ מיר"ש; לגבי משה יראה מילתא זוטרתא }
ש"ץ הממלא מקום מתחיל מתחלת הברכה שטעה ולא יסרב - וג' ראשונות ואחרונות כחד
לרב הונא - אמצעיות כחד, רב אסי - אין להן סדר, רב ששת לרש"י - יש סדר
ש"ץ לא יענה אמן לכהנים ולא ישא כפיו יחידי אא"כ בטוח שלא יטרוף דעתו
צרכיו רק באמצעיות
{ ר"א - כלום מאריך/מקצר יותר ממה? }
א"צ הזכרת שם החולה בתפלה
לא ישחה בסוף ובתחלת כל ברכה
ר' יהושע בן לוי:
ר"ש בן פזי - כה"ג שוחה בסוף כל ברכה, מלך תחלה וסוף כל ברכה
ר' יצחק בר נחמני - כה"ג תחלה, מלך - שוב אינו זוקף
קידה על אפים, כריעה על ברכיים, השתחוואה - פישוט (אביי ורבא - מטין לצד בנפילת אפים)
לא יכרע בהודאה דהלל וברהמ"ז
טעה (באבות) סימן רע לו, לשולחיו
בדיעבד יכוין באבות
{ ר"ח בן דוסא - אם שגורה תפילתי כפי הוא מקובל; נביאים נתנבאו למשיא בתו לת"ח/ימות
המשיח/בעלי תשובה, אבל עין לא ראתה ת"ח/עוה"ב/צדיקים גמורים;
עין לא ראתה - יין המשומר, עדן; ר"ח בן דוסא כעבד לפני המלך וריב"ז כשר לפני המלך }

לא יתפלל בבקעה [רש"י - אימת המלך ושבירת לב רק במקום צניעות]

רש"י לד.

רב אסי - לרש"י - אומר ברכה שדלג במקום שנזכר, לרב ששת גומר ממנה והלאה

פ"ו כיצד מברכין

גמ' לה. - לו:

לר"י על דשאים מברך בורא מיני דשאים, כוסס חטים - בורא מיני זרעים
[ברוך ה' יום יום - וכן כל מין מעין ברכותיו]

ברכות הנהנין [אסור להנות מעוה"ז - רש"י - צריך להודות;
אסמכתא - קודש הילולים - לפני ואחרי; כמעילה]

מח' ר' חייא ור"ש ברבי אם רבעי בכל פירות או דוקא כרם [הילולים - הטעון שירה (יין), ג"ש תבואתו
- ותבואת הכרם]

{ ילך אצל חכם וילמדנו ברכות; והארץ נתן לבנ"א לאחר ברכה; בלי ברכה כגוזל להקב"ה וכנסת
ישראל וחבר לירבעם; דגנך כשעושים רצונו של מקום; ר' ישמעאל - הנהג בהן מנהג דרך ארץ,
רשב"י - כשעושים רצונו של מקום מלאכתך נעשית ע"י אחרים; דורות הראשונים עשו תורתן קבע
ומלאכתן עראי - זו"ז נתקיימה בידן, היו מחייבין פירותיהן במעשר }

ברכה מיוחדת בפה"ג - דאשתני לעילויא וסעיד משא"כ שמן אינו סעיד

השותה שמן אינו מברך [מזיק], מערכו לאניגרון לרפואת גרונו - ב"פ העץ
(רש"י - דעיקר פרי נטעוהו לשמן - הלכך פרי הוא)

הנאה ממאכל לשם רפואה - מברכין

קמח חטים - רב יהודה - ב"פ האדמה (אבל קמח שעורים - שהכל)
ר"נ - שהכל [אשתני מכלל פרי, ואית עלויא אחרינא לבא לכלל דרך אכילתו]

רך של דקל - רב יהודה - ב"פ האדמה
שמואל, להלי' - שהכל [סופו להקשות, לא נטע אדעתא דהכי]

קפריסין (קליפה גדולה) - משנה, ר"א - פרי
ר"ע, רב - לאו פרי (וכן לענין מעשר וערלה (להלי' בחו"ל))
לב"ש אפי' עיקר הפרי של צלף הוי ספק ירק

בענבים - לר' יוסי סמדר הוי פרי, לרבנן בוסר

רבא - "שומר" לפרי לערלה [את פרי] רק במת הפרי כשמסלקו (משא"כ קפריסין)

פלפל, זנגביל יבש - רב ששת - שהכל, רבא ולהלי' - לא כלום; ברטיב - בפה"א

גמ' לו: - לז:

דייסא עם דבש קפוי בקדרה -

רב יהודה - שהכל [דבש עיקר], רב כהנא - ב"מ מזונות [סלת עיקר]

רב ושמואל - כל שיש בו מה' מינין - מזונות - אפי' בתערובות ואינו בעין
אבל לא אורז ודוחן - אפי' בעין (אורז איתותב)

פת אורז: לרב ושמואל שהכל (איתותב), לר' יוחנן בן נורי המוציא [מין דגן]
לרבנן - ב"מ מזונות, ומעין שלש לר"י בשם ר"ג, ובורא נפשות לחכמים

פת שבישל - פרוסות קיימות (רש"י - לא נמוחו) - המוציא;
אין פרוסות קיימות - ב"מ מזונות

לר"ג כל ז' מינים, ואפי' לא עשאו פת - ברהמ"ז [(מד.) ארץ חטה וכו' ואכלת ושבעת וברכת] ומזמנים עליהם

חביצא - (לרש"י - לחם מפורר לאלפס) - מברך המוציא אם יש פרורין כזית, או אפי' פחותין מכזית - בחזר וגבלן ואפה, או לרב יוסף אם לא נפרס כל הלחם, או לרב ששת בעדיין צורת הפת (לרב יוסף ב"מ מזונות)

רש"י לז:

שהחיינו על קרבן מנחה - לרש"י - המתנדב אם לא הביא מזמן רש"י מנחות - כהן שלא הקריב מעולם

גמ' לז: - לח:

טרוקנין (כובא דארעא - מים וקמח לחלל בכירה או לאלפס) - חייב בחלה וברכתו במ"מ [גובלא בעלמא] אא"כ קובע סעודה עליו - המוציא, ומקרי "לחם עוני" טריאת (קמח ומים ע"ג כירה, בצק משוח ע"ג שפוד, לחם לכותח (רש"י - בחמה) בלי דוגמא) פטור מחלה דבש תמרים, מי פירות - שהכל (לבה"ג - בהוסיף מים) [כר' יהושע - זיעה בעלמא (ור"א חולק)] טרימא (רש"י - כתוש קצת ואינו מרוסק) - בפה"ע [במילתייהו קיימי] שתיתא (רש"י - מאכל מקמח קליות) - עבה - במ"מ, רכה - שהכל [לרפואה] ת"ק ולהל' - "המוציא", ר' נחמי' - "מוציא" [המוציא משמע לעתיד] ירק שלוק: אביי ורב ושמואל - בפה"א, עולא בשם ר' יוחנן - שהכל רב חסדא - אין מח' (רש"י) - ונ"מ אם נאכל חי או שלוק דוקא ר"ג בהו"א - יש מח' - אם מבושל קאי במילתי' כר"מ, או לא - כר' יוסי בלחם עוני למסקנא לכו"ע מבושל במילתי' קאי לברכה ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן - בפה"א

גמ' לט. - לט:

סילוק גרעין מזית בינוני, אין ברכת פירות הארץ [רש"י - אכילה כתיבה = כזית] בפה"א עדיף משהכל הגם דיותר חביב מח' תלמידי מר זוטרא אם חביב עדיף או דזיין עדיף פרימא זוטא (חתיכות קטנות) של ירקות - לרבא שהכל, לרב יהודה בפה"א [פרימא להמתיק טעמן] תבשיל דירק דלא מפשו קמחא - בפה"א, למסקנא אף מפשו [לדבוקי בעלמא] מים דירק שלוק כמותו - בפה"א מים שנמתק טעם ע"י ירק - בפה"א רב חייא בר אשי - בוצע על פרוסה, ור' חייא חולק ר' חייא - צריך שתכלה המוציא עם פריסת הפרוסה רבא, להל' - מברך ואח"כ בוצע (מפריש) פתיתין (רש"י - גדולים) ושלמין: רב הונא - יברך אפתיתין (לרש"י - דוקא) ר' יוחנן - שלמין מצוה מן המובחר חוץ אם הפרוס חטה והשלם שעורים רנב"י - יר"ש מניח פרוסה בתוך (רש"י - תחת) השלמה ובוצע (רש"י - או משתיהן או מן השלמה) לחם משנה - רב כהנא - לוקח ב' ובוצע א' ר' זירא - בוצע אכולא שירותא (רש"י - פרוסה גדולה די לכל הסעודה) לחם עוני - מניח פרוסה תחת שלם [רש"י - נראה כבוצע על הפרוסה] ובוצע

גמ' מ. - מ :

שיחה בין ברכה לאכילה שהיא צורך ברכה (רש"י) אינו צריך לברך עוד
מח' אי אף "מלח", "לבהמה" [לבהמתך ואכלת]

לא יבצע עד שיביא מלח לפני כאו"א, אא"כ אין צורך

יאכל מלח אחר אכילה, מים אחר שתייה

{ ירגיל בעדשים וחרדל כל ל' יום, דגים קטנים, קצח; מדת הקב"ה כלי מלא מחזיק ולא ריקן }

בדיעבד מהני בפה"א על פירות, שהכל על כולם

{ אילן שאכל אדה"ר - לר"מ גפן, לר' נחמיה תאנה, לר"י חטה }

אם נלקח הענף יחד עם הפירא - בפה"א

בדיעבד שהכל על פת ויין - רב הונא - לא יצא [צריך להזכיר שמם], ר' יוחנן - יצא

ר' יוסי - משנה ממטבע חכמים בברכות לא יצא, ור"מ חולק

ברכה בכל לשון דלא כי היכי דתקינו רבנן יצא

רב - ברכה בעי הזכרת שם, ר' יוחנן - ומלכות

פת שעפשה, עובר צורת התבשיל - שהכל

תמרים שנשרפו בחמה\שנשרו לל"ק - שהכל

חומץ, תמרים שנשרפו, חגבים - ת"ק - שהכל, ר"י - כלום [מין קללה]

הפקר שעשאן גורן הוקבעו למעשר (רש"י - מדרבנן)

מ' מא. - מא :

עולא - ברכותיהן שוות: לרבנן חביב עדיף, לר"י ז' מינין עדיף

אין ברכותיהן שוות - רש"י - לכו"ע חביב קדים

לר' אמי או ר' יצחק נפחא - אין ברכותיהן שוות: לרבנן חביב קודם, לר"י ז' מינין קודם, וכו' יצחק

- הקודם בפסוק ארץ חטה וכו' וכפי ריחוקן ממלת "ארץ"

ארץ: חטה שעורה גפן תאנה רמון

ארץ: זית תמר

ענבים (לא ללפת) בתוך הסעודה:

רב הונא ור"נ - טעון ברכה ראשונה

רב ששת (ר"פ לרש"י להל') - אף ברכה אחרונה (רש"י - אינו זיין וברהמ"ז אינו פוטרו)

ר' חייא - א"צ ברכה

להל' ר"פ - אינו מחמת הסעודה (לרש"י - למזון ולשובע ולא לפתן) בעי ברכה ראשונה

לבא לאחר הסעודה - אף ברכה אחרונה (לרש"י - כרב ששת)

יין הבא מחמת הסעודה מברך בפה"ג [גורם ברכה לעצמו (לרש"י - בכמה מקומות (מצות)) ופוטרו משקים

רש"י מא. - מא :

לרש"י - אע"פ שבפה"א חשיב משהכל, יכול לברך בפה"א קודם בפה"ע לעולא

בה"ג למסקנא בפה"ע קודם בפה"א [כרבי יהודה לל"ב]

שבחה של א"י שיש בה פירות ששיעורי תורה נתלין בהן

פת הבאה בכסנין - לרש"י - פת שנלושה עם תבלין הרבה - אוכלין אחר ברהמ"ז דבר מועט וא"צ מעין

ג' (אלא בורא נפשות)

אא"כ אכל כפי שאחרים קובעין בכך - ברהמ"ז

גמ' מב. - מג :

פת הבאה בכסנין: רב מונא בשם ר"י, שמואל להל' - המוציא

רב יהודה - המוציא רק בקבע סעודתו עליו

סלקו (רש"י - האוכל) לפני ברהמ"ז - אסור לאכול א"כ סומך על דעת בעה"ב
להל' גמר סעודה תלוי במים אחרונים

{ תיכף לסמיכה שחיטה, לגאולה תפלה, לנט"י ברכה, לת"ח ברכה }

ברכת הפת פוטרת פרפרת ולא להיפך

לב"ש - ברכת פת\פרפרת לא פטר מעשה קדרה, ות"ק חולק

בימי חול שאין קובעין סעודה על היין מברך על כל כוס

לפטור שתיית יין אחר המזון ע"י ברכת יין שבתוך המזון שבא רק לשרות אכילה שבמעיו:
רב, רב נחמן - פוטר; רב כהנא, רב ששת, תלמידי רב - אינו פוטר

א' מברך לכולם - באכילה בהסיבה או בהזמינו עצמם למקום קביעות בישיבה, ליין לפני\אחרי
הסעודה, ולמוגמר אחר ברהמ"ז

גמ' מג. - מג.:

ברכת יין:

1. לפני הסיבה	כ"א לעצמו	אינו פוטר - דוקא שינוי מקום
2. אחרי הסיבה לפני המזון	אחד לכולם	פוטר שבתוך ואחר המזון
3. בתוך המזון	כ"א לעצמו	(כשהגיע עכשיו) מח' אם פוטר
4. אחר המזון לפני ברהמ"ז	אחד לכולם	

לרב א' מברך לכולם ליין: ל"ק - אפי' בלי הסיבה (רש"י - שלא בשעת סעודה או בשעת נבמקום סעודה), ל"ב
- דוקא בהסיבה לפת
ור' יוחנן חולק

כ"א מברך על יין שלא הגיע עד בתוך הסעודה [בן זומא - אין בית הבליעה פנוי
(רש"י - אין לבס על המברך)]

הנוטל מים אחרונים ראשון מזומן לברכת המזון

מברכין אמוגמר משתעלה קיטור העשן, זעירי - ומברך בורא עצי בשמים

שמן אפרסמון - בורא שמן ערב, לרב יהודה בורא שמן ארצנו

מח' אי מברך על שמן שטמון (רש"י), טחון בו עצי בשמים

קושט, יסמ"ן, שבולת נרד, חבצלת השרון דגינה - בורא עצי בשמים;
אתרוג וחבוש - שנתן ריח טוב בפירות; ברכת אילנות בניסן

{ ברכת הריח - כל הנשמה תהלל - רק הנשמה נהנית; עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב; כ"א יפה
לו אומנתו; היוצא בלילה - אבוקה כב', ירח כג' בהדי דידיה; נוח כבשן האש מהלבנת פני חבריו
ברבים }

שמן והדס - ב"ש - ברכת שמן קודם [ר"ג (ר' יוחנן להל')] - די ש ריח נסיכה]
ב"ה (רבא להל') - הדס קודם

שמן ויין - ב"ש - שמן בימין וקודם, ב"ה - יין בימין וקודם

ת"ח: בשוק מבושם אסור במקום שחשודים אמשכב זכר, ומותר בגופו [זיעה] ומח' בשערו
יחידי בלילה מותר בקבע זמן ללמוד

נעלים מטולאים אסור בטלאי ע"ג טלאי בחלק שע"ג הרגל בימות החמה [רש"י - הטיט לא מכסה]
לא יספר בשוק אפי' עם אשתו וגו', אל יסב עם ע"ה, אל יכנס אחרונה לביהמ"ד,
לא פסיעה גסה, לא בקומה זקופה

גמ' מד. - מד :

עיקר פוטר את הטפילה - אפי' פת

{ ריבוי תאנים וגוזלות בהר המלך }

לר"ג ברהמ"ז על ז' מינים [ארץ חטה... ואכלת ושבעת וברכת, ו"ארץ" המפסיק למעוטי כוסס חטה]

ר"ע - ברהמ"ז על קבע מזונו אפי' על ירק שלוק

אוכל מפירות א"י - "ועל פירותיה"

רב יצחק בר אבדימי ומר זוטרא - אין בורא נפשות על ירק

ר' יצחק ורב שימי ב"א - ירק כן, מים לא

ר"פ ורב אשי - אף מים

{ מאכלים טובים ורעים, לא יאכל ירק קודם ד' שעות }

לר' טרפון - מברך בתחלה על מים לצמאו בורא נפשות

פ"ז שלשה שאכלו

גמ' מה. - מו.

זימון (רש"י - יחד לצרוף ברכה בלשון רבים) [גדלן לה' אתי, אקרא הבן גודל, מח: - וברכת]

"אמן", מתרגם - לא יגביהו קולם יותר מהקורא [והאלקים יעננו בקולו של משה]

שנים - רב - אם רצו מזמנין, אבל שלשה אין רשאיין ליחלק [כבר קבעו חובה]

ר' יוחנן - אין מזמנין, אבל ג' נשים בפנ"ע, עבדים בפנ"ע רשאיין לזמן

אביי - יברך כ"א לעצמו לכתחלה

רב - א' שפירש מג' - קוראין לו ויצטרף להם במקום מעמדו (רש"י)

מר זוטרא, להל' - עשרה צריכין להיות ביחד [דרך ארץ להזכרת השם] (ורב אשי חולק)

א' מפסיק סעודתו עבור שנים לזימון

זר - עונה לנברך: ברוך הוא ומבורך... שמע "ברוך וכו'" שלהם - עונה אמן

העונה אמן אחר גמר ברכתיו (רש"י - אף דק"ש שחרית וערבית) ה"ז משובח

בעה"ב מברך ואורח מברך, רב הונא דמן בבל - בוצע מברך

רש"י מה.

לרש"י - בשנים לא יוציא חבירו בהמוציא ושאר ברכות

מרש"י קצת משמע דאם ישאר מזומן - א' רשאי ליחלק

גמ' מו. - מז.

ברכת הזימון - ר"נ - עד נברך

רב ששת - עד הזן (לרש"י - הזן רק במקום זימון)

לרב ששת יש מ"ד הטוב והמטיב דאו' [ת"ק דברייתא מח: - אשר נתן לך] והגמ' דוחה בכמה ראיות

בבית אבל - ר"ע - דיין האמת, לת"ק - אף הטוב והמטיב

אביי - חוזר לראש, רבנן - חוזר למקום שפסק (לרש"י - מח' במפסיק סעודתו להצטרף לזימון)

סדר הסיבה - גדול בראש, שני למטה הימנו, ואם יש ג' - שני למעלה

מים הראשונים - מהגדול

מים אחרונים - מתחיל מהקטן והגדול צריך להיות ה' לפני הסוף, והנוטל ה' לפני הסוף יברך

אין מכבדין בדרכים, גשרים, מים אחרונים, בפתח שאינו ראוי למזוזה

רש"י מו. - מו:

לרש"י - לרב ששת יחיד לא מברך הזן את הכל
אמת ויציב סמוכה לחברתה לברכות לפניה

גמ' מזו. - מח.

ממתינין לטעימת הבוצע, ב' ממתינין זל"ז, בוצע ממתין לאמן של רוב העונים
בוצע נוטל תחלה אא"כ מכבד לגדול
אין עונין אמן חטופה, קטופה, יתומה
שלישי מצטרף לזימון אם הראשונים היו אוכלין עוד אילו היו מביאים
רב אחא - א' שהיה בתחלת ההסבה יברך, תלמידי דרב ולהל' - גדול מברך אפי' הגיע בסוף
מזמנין על אוכל דמאי [אי בעי מפקיר נכסין] ולא על אוכל טבל דרבנן ולא על גר שמל ולא טבל [נכרי]
אין מזמנין על ע"ה, גר שמל ולא טבל, נשים ועבדים וקטנים
ע"ה: ר"מ - אינו אוכל חולין בטהרה, חכמים - לא מעשר, ר"א - אינו קורא ק"ש, ר' יהושע - אינו מניח
תפילין, בן עזאי - אין לו ציצית, ר' נתן - אין לו מזוזה, ר' נתן בר יוסף - לא מגדל בניו לת"ת,
אחרים ורב הונא להל' - לא שמש ת"ח

ר' יהושע ב"ל - ט' ועבד, וקטן בעריסה (ר"ת להל') מצטרפין, רב הונא - ט' הנראין כ' מצטרפין
יכול לשחרר עבד למצוה דרבים

{ ימנה עם י' הראשונים בביהכ"נ - שכר כנגד כולם }

ר' אמי - ב' ת"ח המחודדין זא"ז מצטרפין להיות ג'

ר' יוחנן - קטן הפורח מזמנין (לרש"י - סימנים ולא שנים)
להל' - ר"נ - מזמנין על קטן היודע למי מברכין

גמ' מח. - מט:

ז' עם ג' דאכלו ירק מצטרפין

ו' עם ד' דאכלו ירק - ר' ירמי' - מצטרפין, ר' זירא - אין מצטרפין [בעי רובא דמינכר]

להוציא אחרים בזימון - שמעון בן שטח - כוס יין, ר' יוחנן - כזית דגן

{ משה תקן הזן, יהושע ברכת הארץ, דוד ושלמה בונה ירושלים, ביבנה הטוב והמטיב }

שבת - ת"ק - "רצה" באמצע רחם, חכמים בתראי - וחוזר אם שכח
ר"א - בברכה ב', ג', ד' אם רוצה

ברכה ראשונה [ת"ק - שבע מברך וכ"ש רעב; רבי - אשר נתן (משנתן) לך; ר' יצחק - וברך את לחמך;
ר' נתן - כי הוא יברך הזבח]

ברכת התורה [ר' ישמעאל - כ"ש מחיי שעה; אשר נתן - ואתנה לך את לוחות וכו'; ר"י בן בתירה -
הטובה]

לרב יצא אפי' לא אמר ברית [לא בנשים], תורה, מלכות [אינן בנשים ועבדים]
ותנאי ואמוראי חולקין

צ"ל ארץ חמדה וכו'; יקדים ברית לתורה [י"ג בריתות], מח' אבא יוסי בן דוסתאי ורבנן אם הטוב
והמטיב צריכה מלכות [דרבנן או דאו' (מברכת הארץ)]

אין חותמין בשתים [מצות חבילות]

מח' בנוסח פתיחת וחתמת בונה ירושלים

ברוך שנתן ראשי חדשים - ספק אי אומר "לשמחה", אי חותם
פתח הטוב והמטיב - לא יאמר ברוך שנתן אלא חוזר לראש
אין מחזירין ברהמ"ז לר"ח [אי בעי לא אכיל פת]
ר"מ - מזמנין בכזית [ואכלת כזית ושבעת זו שתיה]
ר"י - בכביצה [ואכלת ושבעת - אכילה שיש בה שביעה]

רש"י מח. - מט.

בה"ג - אין מחויב מדרבנן מוציא מחויב מדאו'
רש"י - "מחויב" הוא ומוציא, אבל לא קטן - דמצות חינוך על אביו
למ"ד הטוב והמטיב דאו' א"צ מלכות - רש"י - ופותח בברוך דכולה הודאה - קצרה

גמ' נ. - נ:

שמואל - אע"פ שיש ד' "נברך" עדיף מ"ברכו" ואל יוציא עצמו מן הכלל
לא יאמר לאלקיננו, על המזון (בפחות מ"י), למי שאכלנו ומטובו חיים
ריה"ג - מוסיפין למאה - ברוך ה' אלקינו, לאלף - אלקי ישראל, לרבוא - אלקי צבקות יושב הכרובים
[במקהלות ברכו וכו']
ר"ע, להל' - אין מוסיפין [כמו בתפלה]
כשיש הרבה ולא ישמע המברך - יכול לעשות זימון בין עצמם
ב' יכולין להצטרף לא' שכבר בירך, אבל הוא אינו יוצא דאין זימון למפרע
ר"ע - בברכו א"צ לומר "המבורך", ור' ישמעאל חולק
ג' שישבו לאכול ביחד אין רשאיין ליחלק אפי' לא התחילו לאכול יחד, אפי' כ"א משלו
ג' מג' חבורות שנתחייבו בזימון מצטרפין יחד אפי' לא אכלו כלל יחד
אבל אם חבורתו הזמינו עלייהו (לרש"י - ענה לב' ולא שמע הזן) - פרח זימון מהם (לרש"י - ממי שענה)
[דומיא דפרח טומאה]
ו' רשאיין ליחלק לג' ג', אבל לא י', וכ' יכולין ליחלק לי' י'
ב' חבורות בבית א' מצטרפין ע"י ראיית מקצת, ע"י שמש ביניהן
ר"א - יין בלי מים - בפה"ע
חכמים - בפה"ג אבל לכוס של ברכה בעינן מזוג
וכן מח' אם מותר לנט"י (רש"י - שם "מים", בה"ג - מח' במזוג אי חייש להפסד אוכלין)
פת - אין מניחין עליו בשר חי, אין מעבירין עליו כוס מלא, אין זורקין, אין סומכין קערה עליו (דלא
כשמואל)
אין זורקין שאר אוכלין בדממאיס (אפי' לחתן)

רש"י נ:

לרש"י - מי פירות כשרין לנט"י

גמ' נא. - נא:

שכח ברכה ראשונה: משקיין בולען, פולט מה שלא ממאיס [ימלא פי תהלתך], מסלקן לצד א'
בדממאיס,
אחר שגמר - רבינא - יברך אז, ורב חסדא חולק [אדחין]
אל תקח משמש חלוקך בשחרית, אל תטול ידיים ממי שלא נטל ידיו, אל תחזיר כוס אספרגוס לאחר, אל
תעמוד בפני נשים בחוזרות מלויה (יהדר פניו - "ויאמר וכו' יגער ה' וכו'")
כוס של ברכה: א) הדחה מבפנים, ב) שטיפה מבחוץ,
ג) חי (לתוך הכוס, מן החבית לשמו) עד ברכת הארץ (לרש"י - ואז מוסיף יין),

(ד) מלא (ר' יוחנן - א - ד) בזה"ז)
(ה) עיטור (בתלמידים, בכוסות), (ו) עיטוף (בטלית, בסודרא),
(ז) נוטל בב' ידיו [שאו ידיכם], (ח) נותנו בימין - לחומרא שמאל לא תסייעו,
(ט) מגביהו טפח [כוס ישועות אשא], (י) נותן עיניו בו [היסח הדעת],
(יא) י"א משגרו לבני ביתו (רש"י - אשתו) [שתתברך]

{ אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש; כעסה ילתא שלא שגר כוס ברכה }

אין מסיחין (המברך) (רש"י - משאוחז כוס של ברכה)

אין מברכין על כוס של זוגות

להל' תמיד ברהמ"ז מיושב

רש"י נא.

בעל קרי לא יברך קודם טבילה - לרש"י - דאסור בברכות שהם דברי תורה

פ"ח אלו דברים

גמ' נא: - נג.

ב"ש - קי' היום קודם בפה"ג [יום קדים וגרם לייך, (עיולי דיומא כמה דמקדמינן עדיף)],
ב"ה - בפה"ג קודם [ייך גורם קידוש, תדיר קודם]

הבדלה: (מורה ב"ש דמאחרין ברכת היום - שלא יראה כמשוי)
כשאין לו אלא כוס א' להבדלה וברהמ"ז:

ר"מ - ב"ש - נר, מזון, בשמים, הבדלה; ב"ה - נר, בשמים, מזון, הבדלה
ר"י - ב"ש - מזון, נר, בשמים, הבדלה; ב"ה (המנהג) - מזון, בשמים, נר, הבדלה

אליבא דתנא דר' חייא - ברכה (ברהמ"ז) אינה טעונה כוס לב"ש

ב"ש - לא ימזוג כוס לפני נט"י [גזרה: ידים - משקין - אחורי הכוס ואסור להשתמש בו [אטו ניצוצות
על אחוריו שנגעו בידים]]

ב"ה - לא יטול ידים לפני מזיגה [גזרה: אחורי כוס טמא [מותר דלא שכיחי נצוצות] - משקין על
ידיו - ידים; תיכף לנט"י סעודה]

ב"ש - מפת נט"י על השלחן (שולחן שני לטומאה אסור להשתמש [אטו אוכלי תרומה]) ולא על הכסת
[גזרה: כסת - משקין במפה - ידים]

ב"ה - על הכסת [טומאת ידים עיקרו מדרבנן בלבד]
ולא על השלחן [אטו שלחן שני [מותר דאוכלי תרומה זריזין] - משקין במפה - אוכלין]

ב"ש, להל' - מכבדין השלחן לפני מים אחרונים [שלא יפסיד האוכלין]
וב"ה חולקין [משתמשים בשמש ת"ח והוא יקח הכזיתים, והפירורין מותר לאבדן]

בורא מאורי האש - לכו"ע "ברא" ג"כ טוב, לרבא - לב"ש לא בורא [לעתיד],
רב יוסף - המח' דלב"ש "מאור" [רק מאור א' באש], לב"ה "מאורי" [הרבה מאורות]

אין מברכין על נר שלא שבת מחמת מלאכת עבירה - ואפי' של גוי, גוי שהדליק מגוי [אטו גוי ראשון
ועמוד ראשון סמוך לחשיכה לפני תוספת דהתירא]
ולא על בשמים ממסיבת עכו"ם

אור של מקום מחצה ישראל מחצה גוים - מברכין עליו

מברכין על אור להאיר ולא אור כבשן בתחלת שריפת אבנים, תחלת הסקת תנור, של ביהכ"נ (לרש"י
כשיש אדם חשוב), לכבוד המת

הביאו אור לביהמ"ד - ב"ש - כ"א מברך לעצמו [מפני ביטול ביהמ"ד אילו ביחד]
ב"ה - א' לכולם [ברוב עם]

בית ר"ג לא אומרים "מרפא" (אסותא) מפני ביטול ביהמ"ד

רש"י נב.

משקין תבשיל על ידיו אין תורת משקין עליו אלא תורת אוכל

גמ' נג. - נג.:

בשמים דלאו לריחא עבידא, אין מברכין עליו

צריך לראות שלהבת (ולא בעששית), או גחלים לוחשות (קיסם ידלק מאליה)

רב ורב אשי - אור הראוי ליהנות בקרוב מברכין עליו אפי' ברחוק
ורבא חולק - הוא צריך להיות בכדי שיכיר בין ב' מטבעות

רב - א"צ לחזור על האור אם אין לו

שכח ברהמ"ז - ב"ש - יחזור למקומו [כבוד שמים], ב"ה - א"צ [טירחה]

{ רבה בב"ח חזר ל"יונה של זהב" (ברכה); ישראל כיונה - ניצולין רק במצות }

שיעור עיכול לברהמ"ז - ר' יוחנן - עד שרעב,

ר"ל - כל זמן שצמא מחמת אכילתו

ד' מילין (לרש"י באכילה מרובה)

עונין אמן אפי' לא שמע כל הברכה, אבל לא נפיק

רב, רב הונא - חטוף וברוך (כוס ברכה) [כתנא דמברך עדיף מעונה אמן (דלא כר' יוסי,
ר' נהוראי)]

אין עונין אמן לתשב"ר [להתלמד] חוץ מהפטרה

מים אחרונים, שמן לידים (רש"י - למי שרגיל) מעכב הברכה (רש"י - מלברך ברהמ"ז שיכול עדיין לאכול)
[והייתם קדושים, כי קדוש אני, אני ה' אלקיכם]

רש"י נג.

שמן לידים בסוף הסעודה - ברוך שמן ערב - אינו ברכת בשמים לריח

פ"ט הרואה

גמ' נד. - נח.:

ברכות מקום ניסים [ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל] על נס דיחיד רק הוא מברך

יתן הודאה ושבח - רואה מעברות הים, ירדן, נחלי ארנון, אבני אלגביש, אבן שביקש עוג לזרוק, אבן
שישב משה במלחמת עמלק, אשת לוט, חומת יריחו

על לוט - ברוך זוכר את הצדיקים (אברהם)

על אשתו - ברוך דיין האמת

ברכת הגומל (ים, מדבר, חולה, חבוש) - בפני י' [ויורומוהו בקהל עם]

מר זוטרא - וב' מינייהו רבנן [ובמושב זקנים יהללוהו]

רב אשי - צ"ע למה לא י' ועוד ב'

רב יהודה - ענה "אמן" בפני י' על בריך רחמנא דיהבך ניהלן - פטור מהגומל

בעי שמירה - חולה, חתן, כלה, חיה, אבל, ת"ח בלילה

{ מאריכין ימיו: מאריך בתפלה וברחמי ולא מעיין בתפלה, מאריך על שולחנו,

מאריך בבית הכסא אבל לא תלוי על ברכיו;

מקצרין ימיו: נותנין לו ס"ת ואינו קורא, כוס של ברכה ואינו מברך, מנהיג ברכנות;

פני ר"י צהובים דבדק נפשו בכ"ד בית הכסא; יבקש רחמים על מלך, שנה, חלום טוב; הקב"ה בעצמו מכריז על רעב ושובע ופרנס טוב; נמלכים בצבור להעמיד פרנס; בצלאל - משכן ואח"כ כלים, ידע לצרף אותיות; חכמה למי שיש חכמה; חלומות; א"א בלא דברים בטלים; יצפה שיתקיים עד כ"ב שנה; ז' ימים בלי חלום נקרא רע; הטבת חלום בפני ג'; רבש"ע וכו' בשעת ברכת כהנים, אדיר וכו'; הירא מעין הרע וכו'; חלומות בתר הפה (פתרון) כשמעין חלמי'; השכים ונפל פסוק לפיו ה"ז נבואה קטנה; ג' חלומות מתקיימין; רק מהרהורי לבו; בר הדיא פשר לאביי למעליותא ולרבא לגריעותא עד ששילם - ולבסוף נענש; וא"ו דפטר חמור מחוק מתפילין דרבא; ג' שלומות - נהר ציפור וקדרה; הרואה... בחלום; יש ששנתה יין וטוב/ורע לו; שבת שמש ותשמיש נקבים מעין עוה"ב; קול ומראה וריח משיבין דעתו, דירה ואשה וכלים נאים מרחיבין דעתו; 1/60 - אש, דבש, שבת, שינה, חלום; סימן יפה, מרפאין, מחזירין חולי לחולה { ברכות הראייה - מרקוליס, נעקרה ע"ז, בבל (5), אוכלוסי ישראל - חכם הרזים (עכו"ם - בושה אמכם), חכמי/מלכי ישראל - שחלק מחכמתו/מכבודו ליראיו, של עכו"ם - שנתן מחכמתו/מכבודו לבריותיו, בתי ישראל/עכו"ם בישובן/בחורבן, קברי ישראל/עכו"ם, רואה חבירו לאחר ל' - שהחינו, י"ב חודש - מחיה המתים; משנה הבריות - ממעי אמו, אבל אחרי שנולד - דיין האמת; בריות ואילנות טובות - שככה לו בעולמו { } נתקללה בבל נתקללה שכניה משא"כ שומרון; בן זומא - ברוך שברא כל אלו לשמשני, אורח טוב/רע מהו אומר; ישי יצא ונכנס ודרש באוכלוסא; ישתדל לרוץ לקראת מלכים; כששקט - רב ששת - ודאי השתא אתי מלכא [קול דממה דקה]; ר' שילא נגדי' לבועל מצרית ("חמרתא") והרגו, ודרש לך ה' הגדולה וכו'; אפי' ריש גרגיתא משמים מנו ליה; משחרב ביהמ"ק נגזרה על בתי צדיקים שיחרכו ועתיד הקב"ה להחזירן לישובן, דיו לעבד שיהא כרבו; מת משתכח לאחר י"ב חודש {

גמ' נח: - סא:

על הזיקין (כוכב דשביט) זועות (רעידת הארץ) רעמים ורוחות (זעפא) וברקים - שכחו וגבורתו מלא עולם, הרים גבעות ומדברות - עושה מעשה בראשית

{ נהר דינור מתשת כחו של עקרב; הקב"ה נטל ב' כוכבים מכימה (עקרב) והביא מבול ונטל ב' מעיש (זנב טלה) וסתמה ועתיד להחזירן; רעידת הארץ כשהקב"ה זוכר שבניו בצער בין אוה"ע, מוריד ב' דמעות, סופק כפיו, מתאנח, בועט ברקיע, דוחק רגליו תחת כסא הכבוד; רעמים לפשוט עקמומית שבלב {

הרואה קשת - לריב"ל יפול על פניו, למערבא רק מברך זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו רבא - במקום שמברך שכחו מלא עולם יברך עושה מ"ב אביי - אפי' במקום שמברך עושה מ"ב מברך שכחו מלא עולם

רקיע בטהרתה, חמה בתקופתה (תקופת ניסן בתחלת ליל ד' כל כ"ח שנים), לבנה בגבורתה וכוכבים ומזלות - עושה בראשית

רואה ימים וד' נהרות - עושה מעשה בראשית ר"י - ים הגדול - שעשה את הים הגדול (לפרקים - עד ל' יום)

ברכת גשמים - מודים... על כל טפה וכו' ומסיים רוב ההודאות והקל ההודאות אתא טובא, אית ל' ארעא, על שמיעה - הטוב והמטיב

הטוב והמטיב כשיש אחר עמו, אשינוי יין רק כשיש בני חבורה השותין עמו

בית, כלים חדשים (לל"ק ויש לו כיוצא בו, לל"ב קנה וחזר וקנה) רב הונא - לא יברך (כר"מ), ר' יוחנן - יברך שהחינו (כר"י)

מברך על רעה/טובה דהשתא בלבד

תפלת שוא על העבר

{ דינה נהפכה לבת - נס, תוך מ' כשהזריעו בב"א; משמועה רעה לא יירא - נכון בלבו בטוח בה'; אשרי המפחד בדב"ת {

הנכנס לכרך (רש"י - מושלים רעים) יתפלל בכניסתו וביציאתו
בן עזאי - ב' ועוד ב' - הודאה וצעה
ב' לשונות ברב מתנא אם צריך לברך בעיר שדנין והורגין בו
ברכות לפני ואחרי בית המרחץ, הקזת דם, בית הכסא, שינה
{ אל יפתח פיו לשטן }

חתימת אשר יצר - רב - רופא חולים, שמואל - רופא כל בשר, רב ששת - מפליא לעושה,
ר"פ - להל' רופא כל בשר ומפליא לעשות

ברכת השחר

יברך על הרעה [בכל מדה הוי מודה] לקבולינהו בשמחה (רש"י - לברך בלבב שלם)
{ יהא רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד, כמו ר"ע; יהיו דבריך מועטין לפני הקב"ה;
וייצר - יצ"ט ויצה"ר, אוי לי מיוצרי/מיצרי, דו פרצופין; ויבן את הצלע - פרצוף/זנב;
קלעה הקב"ה לחוה והביאה לאדה"ר, נעשה שושבין לאדה"ר; לא ילך אפי אחורי אשתו; מרצה מעות
להסתכל לא ינקה מדינה של גיהנם; לר"נ מנוח ע"ה היה; אחורי ארי ולא אשה ולא עכו"ם ולא אחורי
ביהכ"נ כשמתפללין; יצה"ר כזבוב/כחטה;
כליות יועצות, לב מבין, לשון מחתך, פה גומר, ושט מכניס ומוציא מאכל, קנה מוציא קול, ריאה
שואבת משקין, כבד כועס, מרה זורק בו טפה ומניחתו, טחול שוחק, קרקבן טוחן,
קיבה ישנה, אף נעור;
צדיקים יצ"ט שופטן, רשעים יצ"ר שופטן, בינונים זו"ד - רבא - כגון אנו בינונים; עוה"ז נברא לרשעים
גמורים (אחאב) ועוה"ב לצדיקים גמורים (ר"ח בן דוסא); בכל נפשך ובכל מאדך;
ר"ע לפפוס בן יהודה - במקום חיותנו אנו מתיראין כ"ש במקום מיתתנו,
מיתת ר"ע - כל ימי הייתי מצטער מתי יבא לידי ואקיימנו, יצתה נשמתו באחד }

גמ' סא : - סד.

איסור קלות ראש כנגד שער מזרח - מצופים ולפנים, דוקא רואה ובלי גדר מפסיק ובזמן ביהמ"ק

איסור לפנות: ת"ק - ביהודה מזרח ומערב, בגליל צפון ודרום
חכמים - כנגד ירושלים אבל לצדדין מותר
ר' יוסי - רק ברואה, בלי גדר, בזמן ביהמ"ק
ר"י - רק בזמן ביהמ"ק
ר"ע - אפי' בחו"ל

{ ר"ע אחר ר' יהושע, בן עזאי אחר ר"ע לבית הכסא, רב כהנא תחת פורייה דרב - תורה היא וללמוד אני
צריך }

נפרעין מיושב, מקנחין בשמאל ולא בימין [תורה ניתנה בימין, קרובה לפה, קושר תפילין, מראה בה
טעמי תורה, אוכל, כותב בה]

{ קבלה דבית הכסא צניעותא ושתיקותא, קבלה דיסורי שתיקותא ומבעי רחמי; ש"ה עם אביי לבית
הכסא; אין קורין צנוע אלא להצנוע בבית הכסא; נפרעין מספדנין ומהעונין אחריהן }

ריחוק לפנות: עולא - אחורי הגדר מותר, בבקעה כדי שמיעת עיטוש
איסי בר נתן - אחורי הגדר כדי שמיעה, בבקעה כדי ראיית פרועו
חוץ משומרי טהרות

בלילה א"צ ריחוק - רב אשי - אלא קרן זוית (רש"י - אם יש)

בן עזאי - משמש לפתוח נקבים לפני שישב, לא ישכב על הקרקע, לא ישב על הקורה

{ דוד לשאול - בן הריגה אתה אלא צניעותך (בבית הכסא) חסה עליך; המבזה בגדים סוף אינו נהנה
מהם; ה' לדוד - אני מכשילך בדבר שאפי' תשב"ר יודעים - לא לקח כופר כדי למנות, ומת אבישי בן
צרויה, ראה ה' וינחם }

איסור בהר הבית - במקלו, במנעלו, במעות, בפונדתו, באבק, קפנדריא, ריקיקה

היתר לעשות ביהכ"נ קפנדריא: נכנס שלא ע"מ כן, שביל קדם לבהכ"נ, נכנס להתפלל
רבא - ריקיקה מותר [כמנעל, כביתו]

חותמי ברכות במקדש - מן העולם ועד העולם [להוציא מלב צדוקים, דאין עונין אמן אלא בשכמל"ו
[ויברכו שם כבודך]]

התקינו עזרא וסיעתו שאילת שלום בשם

{ עת לעשות לה' - הפרו תורתך; הלל - בשעת המכניסין או כשתורה חביבה - פזר, בשעת המפזרים או
אין חביבה - כנס; פ' קטנה שכל גופי תורה תלוין - בכל דרכיה דעהו;
ילמד בנו אומנות נקיה וקלה; אל ירבה רעים או ימנה אפוטרופוס בביתו; נסמכה פ' נזיר לסוטה, סוטה
לתרו"מ; המשתף ש"ש בצערו כופלין לו פרנסתו; המרפה מדב"ת או מצוה א' - אין בו כח לעמוד ביום
צרה; חגיגה בן אחי ר' יהושע מעבר שנים וקובע חדשים בחו"ל
ועכבוהו [כי מציון וכו']; פתחו בכבוד אכסניא; ה' אמר למשה להחזיר האהל למחנה; חביבה תורה
ללומדיה כיום שנתנה; ערב א' אינו קורא - כמי שלא קרא ק"ש מעולם; תורה נקנית בחבורה; דב"ת
מתקיימין במי שממית עצמו עליה; ילמוד ואח"כ יהגה (יעיין); חמאה של תורה במי שמקיא חלב שינק;
כועס רבו עליו ושותק; המנבל עצמו על דב"ת סופו להתנשא;
המארח ת"ח ניצול ונתברך; שכר עובד אדום; הדוחק את השעה שעה דוחקתו וכן להיפך; בעל הקורה
יכנס בעוביה של קורה; הנהנה מסעודה שת"ח שרוי בו כנהנה מזיו השכינה }

לא יאמר לך בשלום אלא למת

{ היוצא מבהכ"נ לביהמ"ד מקבל פני שכינה; לת"ח אין מנוחה; מרבים שלום }

הדרן עלך מסכת ברכות